

Stichting BAK, basis voor actuele kunst

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 300.000

Over de instelling

Stichting BAK, basis voor actuele kunst (hierna: BAK), beeldende kunst, postacademische instellingen, Utrecht

De kernactiviteit van BAK is het verzorgen van een internationaal toonaangevend postacademisch begeleidingsprogramma van twee jaar op het terrein van de beeldende kunst. Verspreid over 2025 - 2028 selecteert en begeleidt de instelling (online) ten minste veertig (inter)nationale *fellows*, verspreid over verschillende locaties. BAK als postacademische instelling bestaat sinds 2017 en maakt deel uit van de gelijknamige presentatie-instelling die in 2003 werd opgericht door de huidige directeur. Voor beide functies heeft de stichting één gezamenlijk plan ingediend, aangezien zij spreekt van een 'osmotische relatie' tussen beide functies, met wederzijdse inspiratie en uitwisseling. De *fellows* dragen bij aan publieke presentaties, en vice versa doceren makers die zijn betrokken bij de presentaties van BAK binnen het postacademische programma. BAK geeft aan te staan voor de ontwikkeling en presentatie van kunst(ideeën) die de wereld verbeteren. Daarbij werkt ze vanuit de drieslag kunst, kennisproductie en maatschappelijke actie, en de notie van collectiviteit. Aan de hand van het uitgangspunt 'How Can We Be More' focust het beleid de komende jaren op gezamenlijkheid, gemeenschapszin en gelijkwaardigheid. De programmatische uitwerking hiervan loopt langs zes kaderbegrippen: 'Acces Making', 'Agency', 'Affordance', 'Collectivity', 'Endurance en 'Solidarity'. In lijn met deze missie en visie zet het postacademische programma (kunst)praktijken centraal die 'discursief, onderzoek gedreven, theoretisch gefundeerd en maatschappelijk gemotiveerd' zijn, en richt het zich zowel op de individuele ontwikkeling van deelnemers als op het ontwikkelen van een gezamenlijke praktijk. In de periode 2025 - 2028 wil BAK werken met 'cellen' van *fellows* en partnerinstituten in Utrecht, Istanbul en een nader te bepalen stad in het Midden-Oosten, mogelijk Beirut.

Onderstaand advies richt zich op de postacademische activiteiten van de instelling. Over de activiteiten van BAK als presentatie-instelling adviseert de raad afzonderlijk.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.34 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting BAK, basis voor actuele kunst geen subsidie toe te kennen.

Vanwege onvoldoende kwaliteit op (een of meerdere van) de eerste drie beoordelingscriteria zijn de laatste twee criteria conform het beoordelingskader van de raad niet beoordeeld.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

In de ogen van de raad is BAK, vooral door haar publicaties en inmiddels spraakmakende alumni en gasten, in het internationale hedendaagse kunstdiscours gekend als plek voor reflectie op en aanjager van debatvorming rond actuele maatschappelijke kwesties. Deze onderscheidende positie had BAK al toen ze enkel functioneerde als presentatie-instelling, en niet pas nadat ze in 2017 ook haar postacademische functie startte. De postacademische inbreng heeft BAK's 'kennisgedreven kant' wel versterkt. Terugkijkend op de subsidieperiode 2021 - 2024 vindt de raad dat BAK als postacademische instelling niet optimaal heeft gefunctioneerd. Het programma maakte een zoekende indruk.

Het 'in situ' werken – BAK biedt geen fysieke residenties – werd in reactie op de reisbeperkingen tijdens de coronacrisis verder uitgerold. In 2021 ging de eerste editie van 'BAK Fellowship for Situated Practice' van start met cellen van residenten in Utrecht, Istanbul en Jakarta, en ook een volledig digitale, niet plaatsgebonden cel. Deze cellen wisselden regelmatig online ervaringen uit. In Istanbul en Jakarta werkte BAK samen met andere, eveneens gevestigde instellingen, en werden lokale coördinatoren aangesteld. In 2022 kwamen de residenten in Utrecht bijeen voor een gezamenlijke tentoonstelling. Na de coronacrisis werd de nieuwe digitale aanpak gecontinueerd. De raad miste vanaf toen echter node een visie: waarom koos BAK specifiek voor cellen in Turkije en Indonesië en waarom gaandeweg alleen nog in Istanbul? Ook was hij niet overtuigd van de meerwaarde van deze digitale aanpak voor de individuele kunstenaars in het buitenland. De kans op het aanboren van een nieuw netwerk in Nederland was op deze manier geminimaliseerd, net als de begeleiding door BAK. De raad signaleerde dat de output van het individuele (artistieke) onderzoek in de afgelopen periode nog meer dan voorheen naar de achtergrond werd geschoven.

Hoewel BAK voor de subsidieperiode 2025 - 2028 een solide theoretisch-politiek kader formuleert, is de raad zeer kritisch over de kwaliteit van de voorliggende aanvraag. BAK werkt in het conceptuele kader haar curatorische visie uit, maar beschrijft geen concreet plan van aanpak voor het postacademische begeleidingsprogramma voor de *fellows* – de kerntaak van een postacademische

instelling. Dit onderdeel is veel te summier uitgewerkt om positief te kunnen oordelen over de artistiek-inhoudelijke kwaliteit.

Allereerst mist de aanvraag een vertaalslag van de op papier waardevolle theoretisch-politieke visie: hoe wordt dit kader programmatisch toegankelijk gemaakt voor de *fellows* en organisatorisch geborgd? Daarnaast is BAK niet transparant over het doel en de opbrengst van het postacademische traject. Er is volgens de aanvraag ruimte voor individuele en gezamenlijke praktijken, maar hoe krijgt een en ander vorm? In hoeverre is er binnen het gemeenschappelijke conceptuele kader en de verbondenheid met de presentatie-instelling ruimte voor individuele ontwikkeling? Verder vermeldt BAK niets over de werving en selectie van kandidaten, en te weinig over de begeleiding. Elke cel heeft een zogenoemde *convenor* die de onderzoekstrajecten begeleidt en de dialoog binnen en tussen cellen faciliteert. Maar welke expertise deze persoon meebrengt, of het iemand van BAK is of (ook) van de buitenlandse partnerinstituten en wat de begeleiding precies inhoudt, is onduidelijk. Juist in relatie tot de complexe, politieke thema's die BAK aankaart, is het van belang genoeg begeleiding te bieden en de sociale veiligheid en de inclusiviteit – lees: de volwaardige positie/stem van iedere deelnemer – te 'bewaken'. Kan BAK dit, ook gezien de kleine omvang van de organisatie? Tot slot beschrijft de instelling niet welke activiteiten en faciliteiten de deelnemers krijgen aangeboden, afgezien van een verwijzing naar het gebruik van werkplaatsen en studio's van de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht voor de deelnemers aan de Nederlandse cel.

De raad is ook kritisch over het feit dat BAK telkens het belang van de 'osmotische relatie' tussen haar presentatie- en postacademische functie onderstreept, zonder goed uit te leggen waarom ze hiervoor kiest, wat deze relatie precies inhoudt, wat de verschillende onderdelen hieraan bijdragen en wat de meerwaarde ervan is. Ook maakt ze in haar aanvraag onvoldoende duidelijk wat de *fellows* precies bijdragen aan de gesuggereerde wisselwerking tussen presentatie-instelling, postacademische instelling en de voor BAK zo belangrijke *civic praxis*-activiteiten (zie 'Maatschappelijke betekenis').

Het decentralisatiemodel van BAK, met meerdere cellen in verschillende steden, vindt de raad vanuit het perspectief van internationalisering, vernieuwing en duurzaamheid op zich interessant. Maar de combinatie van de gekozen steden in de komende jaren is nauwelijks onderbouwd en komt daardoor willekeurig over. Bovendien bevreemdt het de raad dat BAK in haar plan geen alternatief aandraagt voor Beirut, terwijl ze zelf verwacht dat deze cel in 2025 nog niet actief kan zijn gezien de oorlog in het Midden-Oosten. Verder is onduidelijk hoe de wisselwerking tussen de cellen in verschillende landen vorm zal krijgen en wat hiervan de meerwaarde is voor de individuele deelnemers. Een ander belangrijk aspect dat niet wordt geadresseerd, is hoe de voor BAK zo waardevolle collectiviteit zal worden gewaarborgd binnen en tussen de cellen.

Maatschappelijke betekenis

De belangrijkste maatschappelijke betekenis van een postacademische instelling als BAK ligt in haar kerntaak: de verdere ontwikkeling van beeldend kunstenaars en daarmee de beeldende kunstsector. In de subsidieperiode 2021 - 2024 werkten de deelnemers binnen het geëngageerde kader van BAK met haar benadering van thema's als 'migratie', 'technologie' en 'klimaat'. Het maatschappelijk engagement van BAK uitte zich ook in de *civic praxis*-activiteiten: BAK werkte op basis van gelijkwaardigheid en mede-eigenaarschap samen met lokale gemeenschappen die weinig zeggenschap over hun handelen hebben. BAK richtte zich hierbij op migrantenvrouwen, mantelzorgers en vluchtelingen en betrok ook sociaal maatschappelijke partijen. Sommige lokale activiteiten, zoals de *community kitchen* 'bASIC.aCTIVIST.KITCHEN.', werden verbonden aan gelijksoortige initiatieven bij kunstinstututen in het buitenland. De lokale verankering van BAK werd verder gevoed door samenwerking met het onderwijs (zie 'Toegankelijkheid'). In hoeverre postacademische *fellows* de afgelopen jaren een actieve rol speelden bij de *civic praxis*-activiteiten en de samenwerking met het onderwijs, wordt niet duidelijk gemaakt.

Diversiteit en inclusie op het niveau van programma, partners en personeel leken in periode 2021 - 2024 aardig geborgd. Op het gebied van fair pay zette BAK wederom stappen, met een hogere indexering voor 2023 dan geadviseerd en een eigen richtlijn voor kunstenaarsvergoedingen voor bijdragen anders dan aan een tentoonstelling. Mede door onderbezetting en een tussentijdse wisseling van het zakelijk leiderschap in 2023 was de werkdruk bij de organisatie hoog en voor de raad zelfs reden tot zorg.

In de subsidieperiode 2025 - 2028 kan het theoretisch-politieke kader van BAK bijdragen aan de maatschappelijke betekenis van haar postacademische activiteiten. De raad vindt zowel het uitgangspunt 'How Can We Be More' als de *library of praxis*, met zes kaderbegrippen die leidend zijn voor het presentatieprogramma, relevant en actueel. Hij is wel van oordeel dat BAK de maatschappelijke impact van haar onderzoek en activiteiten beter over het voetlicht dient te brengen.

BAK geeft aan dat ze in haar *civic praxis* 'een intensieve relatie aangaat met deelnemers, bezoekers en *publics*, waarbij wederkerigheid, engagement en het opbouwen van een relatie centraal staan', maar gaat verder niet in op toekomstige projecten en hoe die intensieve relatie er dan uitziet voor bijvoorbeeld de *fellows*. Ook benoemt ze geen kwaliteitseisen voor de *civic praxis*-activiteiten. BAK's activiteiten zouden aan kwaliteit en impact kunnen winnen door hierop samen met haar gemeenschappen te reflecteren, en door er meer en toegankelijker over te berichten aan de bredere buitenwereld (zie 'Toegankelijkheid').

Waar de lokale worteling en internationale uitstraling van BAK stevig zijn, zou ze haar landelijk belang kunnen verbeteren door het verdiepen en institutionaliseren van connecties met locaties en instituten buiten Utrecht.

De raad ziet in het mooie uitgangspunt 'How Can We Be More' potentie voor een divers en inclusief programma. Ook het internationale karakter van de postacademische activiteiten en het werken met lokale gemeenschappen in de *civic praxis* bieden gunstige aanknopingspunten voor een divers en inclusief programma waarmee dito partners kunnen worden bereikt. BAK beschrijft minimaal hoe ze het beleid om de diversiteit onder haar personeel/medewerkers te bevorderen vormgeeft.

BAK is in de aanvraag voldoende ingegaan op de toepassing van de kernwaarden van de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen. Het beleid aangaande sociale veiligheid wordt vormgegeven met een gedragscode voor medewerkers en bezoekers en een Klachtenregeling Ongewenste Omgangsvormen (herijkt in 2022). Verder werkt de instelling met interne en externe vertrouwenspersonen en hebben medewerkers trainingen gevolgd in *fair care*. Ook op afspraken over honorering en eerlijke beloning wordt uitgebreid ingegaan. BAK volgt de Richtlijn functie- en loonbouw voor presentatie-instellingen en de Richtlijn Kunstenaarshonoraria. Voor de hoogte van fellowship-stipendia is gekeken naar vergelijkbare onderzoeksfuncties op universiteiten en voor de buitenlandse cellen is een stipendiumhoogte vastgesteld in overeenstemming met de lokale levensstandaard.

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van BAK was in de subsidieperiode 2021 - 2024 een heikel punt. Er waren veel digitale sessies, diverse gemeenschappen konden deel uitmaken van participatieprogramma's (zie 'Maatschappelijke betekenis', *civic praxis*) en er waren programma's voor zowel het voortgezet als het hoger onderwijs, waaronder de jaarlijkse 'Summer School' met de HKU en de Universiteit Utrecht. Maar de marketing en de communicatie liepen achter. BAK richtte zich vooral op doelgroepen uit de eigen achterban en leunde zwaar op een website die bedoeld leek voor enkel een gespecialiseerd (postacademisch) kunstpubliek. Ook in zijn vorige advies had de raad al kritiek op het marketing- en communicatiebeleid.

De raad is ook nu kritisch over de toegankelijkheid van BAK. Zij gaat in haar plan voor de subsidieperiode 2025 - 2028 wederom minimaal in op haar publieksbeleid, waar marketing, educatie en participatie deel van uitmaken. De raad verwacht niet dat een postacademische instelling zich op gelijke wijze richt op haar publiek als een presentatie-instelling, maar dit ontslaat BAK niet van de taak te werken aan een betere toegankelijkheid en dus een publieksbeleid ten aanzien van de postacademische activiteiten te formuleren. Hoe het publiek kan

kennismaken met het postacademisch programma, en wat de stem van het publiek is in het theoretisch-filosofische discours, legt BAK niet uit.

BAK erkent dat haar website vooral een specifieke groep specialisten aanspreekt en meldt dat zij medio 2024 in basisvorm een nieuwe, 'voor uiteenlopende publics' toegankelijke site zal lanceren die vanaf 2025 verder zal worden verrijkt. Gezien de historie is de raad sceptisch over deze aankondiging en vindt hij het zorgwekkend dat BAK niet meer tempo heeft gemaakt met het verbeteren van haar publieksbereik. De raad hoopt dat het BAK gaat lukken een gelaagde communicatie te realiseren. Die is essentieel om betrokkenheid van de verschillende doelgroepen die BAK wil bereiken op te bouwen en om de maatschappelijke relevantie en impact van de instelling aan te tonen. Het is daarbij raadzaam ook de borging van het publieksbeleid te evalueren: met slechts 0,8 fte ligt er veel op het bord van de educatiemedewerkers, die ook nog 'BAK Young Fellows' moeten begeleiden.

'BAK Young Fellows' is een in 2023 gestart traject dat positief kan uitwerken voor de toegankelijkheid van BAK. Elk jaar krijgt een groep jongeren uit de bovenbouw toegang tot de locaties en het team van BAK om hun eigen artistieke onderzoek vorm te geven. Waaruit hun programma en begeleiding bestaan, is uit het plan echter niet op te maken. Net als bij de *civic praxis*-activiteiten is evenmin duidelijk of er een rol is weggelegd voor (de praktijken van) de fellows.

De raad is positief over de ontwikkeling van 'BAKsourcing'. Deze methode zal vanaf 2024 worden uitgewerkt om het omvangrijke 'kennisarchief' van BAK, met publicaties, online teksten, audiovisueel materiaal en websites, *open source* toegankelijk te maken voor met name het (internationale) hoger onderwijs. De raad hoopt dat BAK bij de ontwikkeling ook aandacht heeft voor het implementeren van een toegankelijke uitleg van en/of online rondleiding door het archief.

Bedrijfsmatige gezondheid

Niet beoordeeld gezien de onvoldoende kwaliteit op (een of meerdere van) de eerste drie beoordelingscriteria.

Geografische spreiding

Niet beoordeeld gezien de onvoldoende kwaliteit op (een of meerdere van) de eerste drie beoordelingscriteria.